

Estetsko vrednovanje biljnog materijala kroz formu, siluetu i teksturu kao osnovnih determinanti projektovanja zelenih površina

Prof. dr Jasna Avdić

Project number: 586304-EPP-1-2017-1-BA-EPPKA2-CBHE-JP “This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein”

Sagledavajući potrebu za izražajnošću svake kompozicione grupe, cilj ovog rada je da ukaže na značaj forme, siluete i teksture, na njihovo psihogeno djelovanje, klasifikaciju oblika i značaj njihovog objedinjavanja.

U radu je data klasifikacija oblika drveća i grmlja, što pomaže projektantu u odluci pri izboru vrste i njihovom komponovanju.

Tekstura obogaćuje likovno djelovanje forme, te je kroz primjere i objašnjenja, sagledavajući različite odnose tekstura biljaka, kao i kroz podjelu tipova tekstura, objašnjen značaj ove komponente u procesu projektovanja objedinjenih formi.

Rad sagledava i psihogeno djelovanje forme, gdje se njihovom smišljenom upotrebom mogu stvarati uzbudljive umjetničke kompozicije sa širokim dijapazonom izražajnosti, od svečano monumentalnih do intimno lirskih kompozicija.

Uzimajući u obzir sve komponente: formu, teksturu i siluetu, a u zavisnosti od utiska koji se želi postići, projektant različite forme objedinjuje u kompozicionu cjelinu.

Objedinjene forme podliježu likovnim zakonomjernostima, što je dato kroz različite primjere prikupljene na terenu.

Bogatstvo formi biljnog materijala, kao i njihove teksture, predstavljaju umjetničku paletu pejzažnog arhitekta, koju on koristi pri realizaciji svoje zamisli, na što se naročito htjelo da ukaže u radu.

o formi

Forma se manifestuje linijama, površinama i volumenima. Svi ovi elementi se udružuju i povezuju sa efektima tamnog i svjetlog, što daje jačinu likovnog izraza

.

- Osnovu za svako kreiranje u likovnoj i primjenjenoj umjetnosti, a posebno u pejzažnoj arhitekturi predstavlja forma, na koju se može sve svesti u prirodi.

Forma određuje karakter stvari i omogućuje nam da o njima steknemo izvjesnu predstavu. Svi biljni oblici se mogu svesti pod neku formu, koja ima svoje ime, koja se lako može identifikovati. Ona predstavlja jednu od bitnih karakteristika svake vrste biljaka i polaznu tačku u formiranju kompozicije.

Formu jedne biljne vrste sačinjavaju stablo, sistem grananja i lišće. U prirodnim uslovima svaka biljna vrsta ima više ili manje specifičnu formu krune, što je određeno njenim genetskim faktorima (genotipom).

Za razliku od arhitekture, skulpture, slikarstva gradivni materijal u pejzažnoj arhitekturi je dinamičan u vremenu i prostoru, jer živi, mijenja se pod uticajem uslova okoline, sredine, klima, zemljišta idr.

Svi navedeni parametri omogućuju raznovrsnost u pogledu izbora mogućnosti kreiranja biljkama u prostoru.

Od mladog uzrasta do duboke starosti kod biljaka, posebno kod drveća koje brzo raste, teče stalan proces formiranja krune.

Kod pojedinih vrsta, naprimjer smrče, proces razvoja ide uz potpuno očuvanje opštih proporcija krune. U isto vrijeme kod drugih, obično svjetloljubljivih vrsta, na primjer, bijelog i crnog bora, forma krošnje u početnom uzrastu znatno se razlikuju od forme u periodu zrelosti.

U zavisnosti od godišnjeg doba dolazi također do izvjesne transformacije oblika, posebno kod listopadnih vrsta, usljed opadanja lista u jesenjem i zimskom periodu, što uslovljava i promjenu svake individue.

o silueti

Sa udaljavanjem posmatrača od predmeta posmatranja forma prelazi u siluetu. Nju obrazuje kontura forme neosvjetljenih predmeta sa svijetlom fonu neba, na fonu svijetlih zidova objekata i slično.

Siluetu mogu da formiraju krune drveća ili složeno ažurno grananje, ornamentalni mozaik listova, cvjetova ili plodova.

U pejzažnoj kompoziciji silueta se obrazuje sa soliterima, grupama i cijelim masivima zelenih zasada, ili u složenim ansamblima - sa arhitektonskim objektima i skulpturama.

Uspješno izdvojena silueta ima jak umjetnički dojam na posmatrača. Ona u znatnoj mjeri zavisi od forme stabla, njegovog mjesta u kompoziciji i od reljefa okoline.

Kontura siluete može da bude krajnje jednostavna ili vrlo složena. Jednostavnu siluetu daje upotreba iste forme ili monolitni masivi.

Složena silueta se postiže stvaranjem kompozicionih grupa ili masiva različitih formi, ili kombinovanih sa arhitektonskim elementima i oblicima.

U gradskim sredinama nalazi se veći broj primjera estetskog jedinstva u konturama biljnih i arhitektonskih oblika.

o teksturi

Tekstura je jedan od neophodnih elemenata likovnog izražavanja. Ona obogaćuje likovno djelovanje forme. Kontrasti oblika često nisu dovoljni da istaknu likovnu zamisao, dok praćeni kontrastima u strukturi daju uzbudljivije i zanimljivije kompozicije.

Ovo svojstvo je lako uočeno i veoma izraženo u biljnom svijetu. Arhitektonska struktura biljaka u suštini se javlja kao jedna od osnovih paleta pejzažne arhitekture. Teksturu sačinjavaju struktura grana, kao i građa, oblik i veličina lista, a u zavisnosti od načina na koje se listovi preklapaju, što stvara igru svjetlosti i sjenke.

Neke biljke sa rijetkom, krošnjom omogućavaju sagledavanje neba kroz mozaik grana i lišća, što doprinosi strukturnom efektu same vrste.

Tekstura se mijenja sa udaljenošću posmatrača od biljke. Ako se posmatra, na primjer, gruba tekstura platana u poređenju sa finom teksturom graba, sa udaljavanjem posmatrača od njih razlika u teksturi se smanjuje.

Ukoliko su kontrasti jači utoliko je tekstura izražajnija. Tekstura biljke se mijenja i u zavisnosti godišnjeg doba. Opadanjem lišća dolazi do izražaja tekstura grana, pa i sama kompozicija dobija drugi izraz. Na primjer, *Magnolia soulangeana* daje grubu teksturu i u ljetnom i u zimskom periodu. *Tamarix sp.* ima u ljetnom periodu finu teksturu, dok preko zime ima srednje grubu.

Zimzeleno drveće i grmlje ima prednost u odnosu na lišćarsko, jer u toku cijelog vegetacionog perioda zadržava istu teksturu.

Rododendroni i tise, kao primjer naglašene grube i fine teksture zadržavaju te odnose tokom cijele godine.

Tekstura je naročito izražena kod vrsta pokrivača tla, jer se one sagledavaju sa kratkog rastojanja, a mogu da budu u kontrastu sa inertnim materijalima.

Biljke grube teksture djeluju snažno i stabilno u prostoru, dok biljke fine strukture djeluju umirujuće; ove karakteristike su od značaja kod sadnje u širim razmjerima, u različitim topografskim uslovima, koji formiraju kratke ili duge vizure.

Tekstura se mijenja u zavisnosti od odnosa u strukturama kompozicionih cjelina. Kao primjer može poslužiti razlika u teksturi između sitnog lista i krupnih spojnica u kamenu gdje dolazi do isticanja tekstura biljke, tako da se ona upečatljivije sagledava. Biljke grube teksture uvijek su bliže posmatraču od biljaka sa finom teksturom iste veličine i na istoj udaljenosti.